

Modernizmin İki Yüzü: ‘Cold War’ Filmi*

Two Faces of Modernism: The Film ‘Cold War’

Rana Antepli^a

^a Arş. Gör., Düzce Üniversitesi, Düzce, Türkiye
rana.antepli@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9251-5225

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:
Başvuru tarihi: 05.11.2021
Düzeltilme tarihi: 15.12.2021
Kabul tarihi: 15.12.2021

Anahtar Kelimeler:
Geleneksel Toplum,
Modernizm,
Soğuk Savaş,
Küresel Kapitalizm,
Sovyet İdeolojisi.

ARTICLE INFO

Article history:
Received: 05.11.2021
Received in revised form: 15.12.2021
Accepted: 15.12.2021

Keywords:
Traditional Society,
Modernism,
Cold War,
Global Capitalism,
Soviet Ideology.

ÖZ

Aydınlanma felsefesinden itibaren pozitivizm ve rasyonelliğin ön plana çıkışı sadece bilimsel gelişmelerde değil, felsefi ve siyasi gelişmelerde de görülmektedir. Sanayi devrimiyle birlikte gelen endüstriyel üretim, geleneksel kültür ve geleneksel toplumun yerini modernite ve modern bireylerin alışını hızlandıran bir aşama olmuştur. Seri üretimin bireylerin hayatlarına girmesiyle çalışma ve gündelik yaşam tanımları değişmiştir. Burjuvazi ve katı sınıf ayrımlarına karşı ortaya atılan belirli ideolojiler sanayi toplumuyla beraber yönetim üzerinde yeni idealler belirlenmesine ortam hazırlamıştır. 20.yy’ın ilk yarısında gerçekleşen iki Dünya Savaşı ardından yaşanan güç değişimleri, ABD ve Avrupa’da ülkeler arası ideolojik uçurumlara yol açmış ve modernizmin yönetimde en etkili olduğu dönemlerde, bu kavramın farklı yorumlanması ve uygulanmasına sebebiyet vermiştir. Marksist ideolojiye sahip SSCB ve liberal ekonomik politikalar yürüten ABD arasında gerçekleşen Soğuk Savaş dönemi özellikle Avrupa’da sosyal ve siyasi yaşamda bireylerin hayatlarında fazlasıyla etkili olmuştur. Bu çalışmada ‘Cold War’ filmi geleneksel toplum ve modern toplum, Sovyet ideolojisi ve küresel kapitalizm, doğu ve batı yaşayışları üzerinden içerik analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. ‘Cold War’ filminin geçtiği Soğuk Savaş döneminde, bireylerin dönüşümü ve Avrupa’nın farklı noktalarında yaşayışa hakim olan ideolojilerin modern toplumlarda nasıl harmanlandığı ‘Cold War’ filmi örneği nitel veri çalışması üzerinden muhakeme edilmiştir.

ABSTRACT

Since the philosophy of the Enlightenment, the prominence of positivism and rationality is seen not only in scientific developments, but also in philosophical and political developments. Industrial production, which came with the industrial revolution, has been a stage that accelerated the replacement of traditional culture and traditional society with modernity and modern individuals. With the introduction of mass production into the lives of individuals, the definitions of work and daily life have changed. Certain ideologies put forward against the bourgeoisie and strict class distinctions, together with the industrial society, have prepared the environment for the determination of new ideals on management. The power changes that took place after the two World Wars in the first half of the 20th century led to ideological gaps between the countries in the USA and Europe, and caused this concept to be interpreted and applied differently during the periods when modernism was most effective in administration. The Cold War period between the USSR, which has a Marxist ideology, and the USA, which carries out liberal economic policies, has been extremely influential in the lives of individuals in social and political life, especially in Europe. In this study, the movie "Cold War" has been evaluated using content analysis over traditional society and modern society, Soviet ideology and global capitalism, eastern and western lifestyles. During the Cold War period, when the "Cold War" movie is set, the transformation of individuals and how the ideologies that dominate life in different parts of Europe are blended in modern societies has been judged through the qualitative data study of the movie "Cold War".

Atf Bilgisi / Reference Information

Antepli, R. (2021). Modernizmin İki Yüzü: ‘Cold War’ Filmi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 7 (2), Kış. s.120-126.

* DOI: 10.46442/intjcss.1019455

** Sorumlu yazar: Rana Antepli, rana.antepli@gmail.com

1. Giriş

18., 19. ve 20.yy'lar içerisinde modernizmin dayandığı temel ilkeler toplumun değişiminde etkili olmuştur. Toplumun her alanında yer alan gelişmeler sonucunda modern döneme girilmiştir. Modernleşme sürecinde yeni bir yaşayış biçimi geleneksel yaşam biçiminin yerini alır. Bu değişim sürecinde akıl, bilim, ilerleme ve gelişme kavramları ön plana çıkar; 18.yy ile birlikte teknoloji, sanayi, tarım alanlarında büyük ilerlemeler yaşanmış ve kentleşme ortaya çıkmıştır. Bütün bu değişimler geleneksel toplumun etkilerini azaltır.

Bu geçişin ideolojik boyutu, toplumsal değişimin gerçekleşebilmesi adına önemlidir. Bireylerde düşünsel değişimi gerçekleştiren bu süreç Rönesans ve reform hareketlerinden aydınlanma düşüncesine kadar geri gitmektedir. Geleneksel toplumda yer alan inanışlar ve ritüeller yerini akıl ve mantığın gücüne bırakmıştır. Siyasal boyuttaki değişimler içerisinde modern devlet otoritesinin varlığı görülmektedir. Aydınlanma öncesi dönemlerde olduğu gibi kutsal kitaplar ya da metafizik inanışlara dayalı geleneksel öğeler değil, bireylerin devlet yönetimine demokratik katılımı söz konusu olmuştur. Geleneksel toplumdaki soy bağı, dinsel bağ gücünü kaybetmiştir. Ulus bağı ve yurttaşlık bağı ise bireyleri bir arada tutabilen olgular haline gelmiştir. Bu durumda devletin başında yer alan iktidarın ise sadece meşru bir lider olması yeterli olmamaktadır. Aynı zamanda akılcı ve rasyonel olmak da iktidar olmak için gereksinim haline gelmiştir. Günümüz modern devlet anlayışı bu ilkeler üzerine kuruludur.

Modern devlet, geleneksel devletlerden iktidarın kaynağı açısından ayrılmaktadır. Geleneksel dönemde iktidarın kaynağı dinsel ya da karizmatik bir otoriteye bağlanabilmektedir. Söz konusu iktidar burjuvazi sınıfından gelmektedir. Dolayısıyla halkın çoğunluğunu oluşturan çalışan kitle iktidar konusunda söz sahibi olamamakta ve iktidar söylemlerine boyun eğmek zorunda bırakılmaktadır. Geleneksel toplumda devlet dış saldırılara karşı ülkeyi korumakla sınırlı işlevlere sahipken modern devletlerde durum değişmiştir. Modern devlet ulusu dış tehditlerden koruma ve düzeni sağlamanın yanı sıra eğitim, sosyal güvenlik, sağlık gibi birçok toplum gereksinimlerini karşılamak durumundadır. Geleneksel devlette ekonomi, toprak üzerinden toplanan vergilerle sağlanmaktadır. Modern devlette ise teknik buluşlar ve üretimin artmasıyla yerel ticaret ve global ticaret ekonomiyi oluşturan etmenler haline gelir. Toplumsal boyuttaki değişimlerde ise eğitim ve sağlık hizmetlerinde eşit koşullar sağlandığı görülebilmektedir.

Bu boyutlar çerçevesinde iki yeni kavram olarak modernlik ve modernite kavramları ortaya çıkar. Modernlik bir yaşayış tarzını yansıtırken modernite kültürel gelişmeleri yansıtmaktadır (Önder Erol, 2016: 51). Bütün bu boyutlarıyla modernizm 18.yy siyasal ve toplumsal yapıda yer alır.

Toplumsal tarih ve film arasındaki ilişki incelendiğinde bir söylem kaygısı görülebilmektedir. İki alanda da temsiller mevcuttur ve bu temsiller dönem özellikleriyle irdelenebilir.

“Toplumsal düzen, günlük hayatın cevherini ve biçimini belirleyen söylemlerden oluşur. Örneğin, gelişmeci ve modernleşmeci ideallerle nitelenen teknokratik kapitalist söylem bazı maddesel çıkarları cisimleştirir, ama toplumsal yaşamı şekillendirip dönüştüren temsiller de içerir. Gerçekle kapitalist modernleşmenin özünün bu gibi temsillere dayandığı söylenebilir; bu özün onlarsız var olması mümkün değildir. “Gelişme” ideali bir metaforudur, bir yandan belirli ekonomik çıkarların sınıfları birbirinden ayıran çizgileri aşarak evrenselleştirilmesine yararken, aynı süreç içinde maddesel yaşamın yeniden biçimlenmesine de imzasını atan bir figürdür. Aynı şey, kapitalist toplumdaki kişilerin toplumsal rolleri ve psikolojik yapıları için de söylenebilir. İşadamları belirli bir temsiller kümesi uyarınca yaşar, ev kadınları ise bir başkasıyla. Bir işadamlarının yaşantısını belirleyen yaygın kültürel temsiller belli davranış, düşünce ve duyumsama kalıpları öngörür ve işadamlarının ötesine geçemeyeceği sınırlar oluşturur. Benzer biçimde, ev kadını da bambaşka bir dizi tutum ve alışkanlıklar öngören, düşünce ve davranışa başka türlü sınırlamalar getiren birtakım temsilleri içselleştirir. Bu tür sınır ve kısıtlamaların kabulü, insanın yaşamını, teknokratik kapitalist toplumsal yaşamın bütünlüğü içinde kendisine atfedilen

işlevi yerine getirmek uğruna önündeki olasılıkların daraltılmasına, yaşamının bütününi yerini tutan bir parçaya indirgenmesine izin verdiği bir kapsamlama olarak kurar. Bu yolla kişinin varoluşu kendisine ve ait olduğu dünyaya ilişkin temsiller uyarınca biçimlenir ve yaşamı, o kültüre egemen olan temsiller yoluyla toplumsal hayatı kuşatan figür ya da şekiller aracılığıyla tanımlanabilir. ‘‘ (Ryan & Kellner, 2010:34-35).

Çalışmanın birinci bölümünde modernizmin toplumdaki yansımaları ve düşünürlerin modernizmi ele alış şekillerine bakılacak; ikinci bölümde Soğuk Savaş dönemindeki karşıt görüşler ve bunların yarattığı siyasi atmosfer incelenecek; çalışmanın üçüncü bölümünde ise Pawel Pawlikowski'nin yönetmenliğini yaptığı ‘‘Cold War’’ filminin çözümlemesi yapılacaktır.

2. Modern Toplum Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar

Modern toplum üzerine sistematik toplum modelleri birçok düşünür tarafından ortaya atılmıştır. Pozitivist gelenek içerisinde Simon ve Comte ilk sistematik toplum modellerini ortaya atmıştır. Modern toplum çalışmaları Karl Marx, Emile Durkheim ve Max Weber gibi isimlerle devam eder. Marx modern toplumu maddeci yönüyle ele alırken Durkheim pozitivist, Weber ise rasyonalist çerçevede çalışmalar yapar (Suğur ve Suğur, 2016: 24).

Marx sınıf çatışmasını merkeze alarak modern toplumu eleştirir. Emeğin sömürsü ve emeğe yabancılaşma gibi terimleriyle üretim ilişkilerini eleştirmiş ve modernizmin kapitalist ilişkilerden soyutlanmadan toplumsal iyileşmenin gerçekleşemeyeceğini ileri sürmüştür (Marx ve Engels, 1992; 2018).

Günümüzde ise bu çalışmaları sürdüren düşünürlerden biri Anthony Giddens'tır. Giddens modernizmi dört boyutta ele alır (Giddens, 2010). İlk boyut özel mülkiyet, sermaye birikimi, rekabet, meta üretimi ve toplumsal sınıf sistemi üzerinden kapitalizm çözümlemesi yapmaktadır. İkinci boyutta üretimi önde tutarak teknolojik gelişmelerle ilerleyen sanayileşme olgusundan bahseder. Bu alanda beşeri ilişkiler ve kolektivite de devreye girer. Üçüncü boyut gözetim ve denetlemeden oluşur. Toplumun siyasi etkinliklerinin denetimi ve gözetimini kapsamaktadır. Modern toplumun dördüncü boyutunda şiddet araçlarının kontrolü incelenir. Şiddet araçları modern devletlerde sahiplenilmektedir. Giddens'a göre bu boyut çok önemlidir çünkü savaş sanayisinde bu araçlar denetimin ve kontrolün de devletin tekelinde olmasını sağlar (Suğur ve Suğur, 2016: 24). Habermas ise modernizmin hem korunması hem de yeniden yapılanması üzerine çalışmaktadır (Giddens: 2013).

Kapitalizmin ilerleyişi ve türlerini çözümlerken kamusal alanın çöküşünü de ele alır. Girişimci piyasadan devlet temelli kapitalizme ve oradan da tekelciliğe geçişi analiz eder. Toplumun kapitalist düzene geçiş yaptıkça özel şirketlerin ve devletin kamusal alanı tahakküm altına alıp kendi alanları haline getirdiklerini ileri sürer (Best ve Kellner, 2016: 326-328). O halde Habermas, modernizmin baskıcı olabilecek taraflarını eleştirirken, ilerici bulduğu taraflarını da savunan bir düşünürdür.

Büyük demografik değişimler modernizmin etkili olduğu yüzyıllarda sıklıkla görülür. Berman'a göre modern olmak hem yenilenme hem de çöküşü içerisinde barındırır. Yenilenmenin heyecanı ve coşkusu, tanınanın yitimi ile karşılaşır. Bu nedenle modern ortamların bireyler üzerinde paradoksal bir etkisi olduğundan bahseder. Bu paradoks bireyleri hep var oldukları alanlardan koparan ve yeni düzenlere sürükleyen hızlı ve sarsıntılı kentleşmenin içerisinde vardır (Berman, 2016: 27-28).

3. Soğuk Savaş Dönemindeki Siyasi Ortam

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden SSBC'nin dağılmasına kadar özellikle ABD, SSCB ve Avrupa siyasi ortamında ve küresel siyasi ortamda büyük yer kaplayan Soğuk Savaş dönemi Avrupa'nın doğu ve batı bloğu olarak ikiye ayrılmasına sebebiyet vermiştir. Doğu ve batı bloklarında yer alan ülkeler, buldukları konuma göre etkisi altında oldukları küresel gücün ideolojisine göre ekonomik, siyasi, kültürel ve toplumsal anlamda birçok farklılıklar göstermişlerdir. Bu süreç boyunca doğu ve batı kavramları sadece coğrafi terimler olarak kalmamış, ideolojik birer göstergeler haline gelmişlerdir.

Doğu bloğunun etkisinde olduğu Sovyet ideolojisi sosyalist yönetime sahipken, batı bloğunun etkisinde olduğu ABD ideolojisi liberal ekonomik politikalara sahip kapitalist bir tutuma sahiptir. Modernizm bu iki blokta da görülmekte fakat farklılıklar göstermektedir. Doğu bloğunda Marx'ın kuramsal çerçevesi etrafında bir modernlik anlayışı hüküm sürerken üretim ilişkileri devlet kontrolünde temellendirilmiştir. Batı bloğunda ise çok uluslu özel şirketlerin küresel ticareti ve kültür politikası görülmektedir.

Modernleşme sürecinin bir parçası olan küreselleşme (Bauman, 2012) İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ABD ve batı bloğundaki Avrupa ülkelerinde hızla yükselirken doğu bloğundaki ülkeler daha içine kapanık sosyalist rejimin etkisi altındalardır. Doğu bloğundaki yönetime tepkiler modernizmin totaliter etkileri olarak eleştirilirken, batı bloğundaki politikalar tüketim kültürüne ve meta fetişizmine yer açmaktadır. İkinci Dünya Savaşı ardından ülkelerin güttüğü hızlı ekonomik toparlanma süreci, üretim ve çalışmaya yönlendirmek ve serbest piyasayı güçlendirmek şeklinde gerçekleşmiştir. Üretimin artış hızının karşılığında, üretim fazlalığına getirilen çözüm ise tüketim yönlendirme şeklinde gelişmiştir. Reklamcılık sektörünün özellikle 1950'li yıllarda yükselişi ile tüketimde hızlı bir artış gözlemlenir. Şirketlerin çok uluslu hale gelmesi ve küreselleşme sonucunda ABD'nin politikaları Avrupa'nın batı bloğu ülkelerine de etkide bulunmuştur.

Demir Perde ile ayrılan Avrupa'nın batısı küreselleşme ve tüketim kültürü içerisinde yaşarken doğu tarafı ise sosyalist rejim içerisinde küresel bağlarını kesmiş durumdadır. Demir Perde ile ayrılan ülkelerde kültürel uçurumlara yol açan bu durum o coğrafyada yaşayan insanları Habermas'ın belirttiği tahakküm altında bırakmaktadır. Modernizmin farklı formlarda görüldüğü iki siyasi ortamda da bireylerin iktidar ve ideoloji tarafından özneleşmesi söz konusu olur. Doğu bloğu modernizm düşüncesinin ilerlemeci tavrına küresel anlamda erişemezken, batı bloğunun tüketim üzerine olan yaklaşımı sonuçlarında farklı düşüncülerin farklı tanımladıkları post modern dönemi beraberinde getirmiştir.

4. Yöntem ve "Cold War" Film Analizi

Bu çalışmada içerik analizi kullanılarak "Cold War" filmi nitel veriler aracılığıyla çözümlenecektir. "Cold War", yönetmen Pawel Pawlikowski'nin 6. uzun metraj sinema filmidir. Film, 1949 yılından 1959 yılına uzanan bir aşk hikayesini dönemin siyasi atmosferini de içine katarak ele almaktadır. Film süresince Polonya'nın kırsal kesimlerinden Varşova, Berlin, Yugoslavya ve Paris gibi coğrafyalara geçiş yapılmaktadır. Orta Avrupa ve Batı Avrupa'daki siyasi durumların bireylerin hayatları üzerindeki etkileri karakterler Wiktor ve Zula aracılığıyla anlatılmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitimi ve soğuk savaşın başlangıcıyla beraber belirlenen siyasi atmosfer, Demir Perde'nin doğu tarafında kalan Polonya kırsalıyla başlamaktadır. Sosyalist devletin görevlendirdiği bir yetkili ve iki müzisyenden oluşan bir heyet, Polonya kırsallarını gezerek folklorik yetenek keşfine çıkmaktadırlar. Halk şarkıları söyleyen ve folklor dansları yapan taşralılarla görüşen heyet, yetenekli buldukları taşralıları toplayarak bir çeşit folklor gösteri topluluğu oluşturmaktadırlar. Bu topluluğu devlet büyüklerine ve şehirde yaşayan insanlara gösteri sergilemek amacıyla başlatan müzisyenler, halk kültürünü sergilemeyi amaçlamaktadır. Gösterilerin başarılı olması devlet büyüklerinin dikkatini çeker ve topluluk bunun sonucunda propaganda şarkıları da söylemeye başlar.

Filmin iki ana karakterinden biri olan Wiktor, heyetteki müzisyenlerden biridir. Zula ise seçmeleri geçerek topluluğa katılan bir taşralıdır. Eğitimli bir müzisyen olan Wiktor, Zula'nın ham yeteneğinden etkilenir. İki karakter arasında eğitim sırasında bir yakınlık oluşur ve gizli bir ilişki yaşamaya başlarlar. Aynı zamanda Sovyet Devletini temsil eden Kaczmarek de Zula'ya ilgi beslemektedir. Zula, topluluktaki yerini koruyabilmek adına Kaczmarek için muhbirlik de yapmaktadır. Wiktor'un Sovyet ideolojisine ve yaşam tarzına uzak duruşu, politik meselelerdeki sessiz tavrı ve batı müziğine olan ilgisiyle gözlemlenebilmektedir. Zula, bu tarz gözlemlerini Kaczmarek'e bildirir ama aynı zamanda da Wiktor'u durumdan haberdar da eder.

Müzik ve dans grubunun propaganda amaçlı kullanılmaya başlanmasıyla beraber çıkılan turnede Berlin'e gidilecektir. İdeolojik birer temsil olarak görülebilecek karakterlerin ikilemleri bu sırada başlar. Wiktor Berlin'e gidişi bir fırsat olarak görüp, Zula ve kendisi için Demir Perde'nin batısına bir kaçış planı hazırlar. Zula, kaçış planına uymaz ve doğuda kalmaya karar verir. Bu sırada Wiktor, Paris'e yerleşir ve orada caz müzisyeni olarak çalışmaya başlar. Seneler içerisinde ayrı kalan karakterler bir iki defa görüşebilmiş fakat bir araya gelememişlerdir. Zula, İtalyan biriyle sahte evlilik yapması sayesinde Paris'e yasal olarak gelir. Seneler sonra birleşen çift Paris'te yaşamaya başlar fakat Zula'nın yaşadığı kültür şoku sebebiyle sorunlar başlamaktadır. Zula, Wiktor'a haber vermeden Polonya'ya geri döner. Paris'te duramayan Wiktor da Zula'yı takip eder fakat Polonya'ya girebilmek için istihbarat ajanı olmak zorunda kalır, sonucunda bir işçi kampında esir düşer. Wiktor'u çıkarmak için Kaczmarek'le evlenen ve çocuk yapan Zula ise artık alkolik bir sahne sanatçısı olmuştur. Yaşadıkları her şeyden sıyrılmak isteyen çift, filmin başında da gösterilen yıkık bir kiliseye giderek kendi aralarında evlenirler ve ardından intihar ederler. Filmin en başında ve en sonunda gösterilen kilisenin çekimleri aynıdır. Yıkık bir yapı olarak yerinde kalan kilise hiç değişmezken, karakterler büyük bir dönüşümden geçerler.

Ana karakterler iki blok arasında kalan ve kültürel karmaşa yaşayan bireylerdir. Bu iki blok arasında geçiş yapan karakterler, o coğrafyanın kurallarıyla şekillenmektedir. Karakterlerin, siyasi atmosferden kaçışları ve özgürlük arayışlarıyla Sovyet rejimi, bireylerin metalaştırılmasıyla da kapitalist düzen eleştirilmektedir. Doğu ve batı arasında süregelen farklılıklar ve yaşayışlar, müziğin ve dansın iki blok içerisinde nasıl yansıtıldığıyla görülebilmektedir. Doğu bloğunda geleneksel türküler ve halk dansları ham halleriyle keşfedilip ardından akademik eğitime tabi tutulmaktadır. Geleneksel kültürün modernizm içerisinde yitmesi ve değişmesi gözlemlenebilmektedir. Geleneksel kültür içerisinde kuralsız halde sergilenen bu folklorik sanatlar, modern yaşayış içerisinde nota sistemine ve kurallara uydurulur. Kuralsızlığın hoş karşılanmadığı bir atmosferde karakterler kadar müzik ve dans da bu yaşayışa ayak uydurmak için baskı altında şekillenmek zorundadır.

Öteki taraf olan batıda ise daha özgür ve kuralsız bir yaşayış vardır. Wiktor'un batıya geçişinden sonraki ilk sahne bir caz müzisyeninin performansı ile başlar. Dönemin popüler batı müziği olan caz, diğer müzik türlerinin aksine kuralsız ve doğaçlama olmasıyla bilinir. Doğuda halk müziği korusu kuran Wiktor, Paris'e yerleştiğinde caz piyanisti olarak çalışmaya başlar. Doğuda halk dansları sahneye Zula, batıya gelince kulüplerde caz müzik eşliğinde doğaçlama dans eder. Her ne kadar karakterler kültür ve yaşayışlar arası müzik ve dans değişimlerine adapte olabilseler de hayatlarını tam olarak adapte edemezler.

Zula, Wiktor'la beraber olabilmek için batıya geçtiğinde batının hayatta kalma şartlarının doğudan çok farklı olduğunu görür. Doğuda sadece yeteneğiyle göz önüne çıkıp hayatını sürdürebilen Zula'nın batıda hayatta kalabilmesi ve müziğini yapabilmesi için sadece yeteneği yeterli gelmez. Aynı zamanda geçmişini, kimliğini, imajını pazarlaması gerekir. Materyal hayatın ve vahşi kapitalizmin gerektirdiklerine ayak uyduramayan Zula çareyi doğuya kaçışta bulur.

Paris'te beraber yaşarlarken sorunlar bir şarkı çevirisiyle başlar. Doğudayken Zula'nın söylediği bir Polonya halk türküsünü Paris'e gelince daha modern bir tarzda söyleyen Zula, kültürle beraber müziğin tarzını de şekillendirir. Fakat sadece tarzın değil aynı zamanda dilin de değişmesi gerekmektedir. Lehçe şarkının Fransızca'ya çevrilmesinden rahatsızlık duyan Zula, şarkı sözlerinin anlamsızlaştığını düşünür. Bu çeviri sıkıntısı, materyale çevrilmek istenen sanat eserinin içinin boşaltılması olarak görülebilmektedir. Plak çıkarıp, ünlü olup, para kazanmak için uğraşan Wiktor'la Zula arasında sorunlar girer. Wiktor batıda hayatta kalmanın gerektirdiklerini kavramışken Zula bunları kavrayamamıştır ve bu nedenle Wiktor'u değişim ve yetersizlikle suçlar. Aslında batıda yetersiz olan Zula'nın kendisidir. Bu nedenle yeterli olduğu doğuya geri dönmüştür. Wiktor ise aşkını kanıtlamak için Zula'yı takip ettiğinde cezalandırılır çünkü ait olmadığı bir dünyaya girer. İki karakter de ait olmadıklarını düşündükleri yerden kaçarak diğerinin ardından gider fakat sonuç bir türlü başarılı olamaz. Zula, doğuda kalıp "Katyusha" gibi propaganda şarkıları eşliğinde dans ederken Wiktor popüler batı müziği yapmaktadır. Siyasi ideolojilerin kültürler ve yaşayış

biçimlerindeki etkilerini buradaki ayırımdan görebilmekteyiz. Aynı zamanda kültür emperyalizmi de film anlatısında yer almaktadır. Polonya kültürü Sovyetler tarafından bastırılırken, Paris'teki yaşamda ise Amerikan kültürünün popüler olduğu görülmektedir.

Berman'ın bahsettiği modern paradoks bu iki sevgili arasında görülebilmektedir. Geleneksel yaşayışlarından uzaklaştırılan karakterler yabancıları oldukları ‘yeni dünyada’ kaybolurlar. Zula için batıya gitmek travmatikti çünkü hızlı kentleşmenin ve liberal ekonomiler içerisinde yönetilen kültürün şekillendirdiği bireyler içerisinde yalnız hisseder ve yabancılaşır. Sovyet ideolojisinin sahip olduğu katı kuralcı modern yaşayış Zula için tanıdıktır. Sadece ona dikte edilen kuralları yerine getirerek yaşaması yeterli kabul edilirken, batıda hem kültür hem de yaşayış kapitalist amaçlarla yönlendirilmektedir. Doyumsuzluğun ve rekabetin hakim olduğu toplumda Zula yetersizlik kaygılarına kapılır. Kapitalist toplumlarda kişinin varoluşu, o topluma ait söylem ve temsilleri yerine getirebildiği ölçüde dikkate alındığından, temsillere uyum sağlayamayan Zula batı içerisinde yok oluşa sürüklenir.

Doğuda katı yönetimin oluşturduğu, batıda ise vahşi kapitalizmin getirdiği atmosferde hayatta kalmak için sert olmak gerekmektedir. Wiktor batı için şekillendirilmişken Zula doğu için şekillendirilmiştir. Aralarındaki ilişkiyle birbirlerini doğu ve batı arasında takip ederler ama ikisi de ait olmadıkları yerlerde bulunmanın cezalarını çekerler. Sonunda ise beraber olabilecekleri bir yer olmadığı için ölmeye karar verirler. Film boyunca iki karakterin özgürce kendileri için beraber alabildikleri tek karar bu olmuştur.

5. Sonuç

20.yy'daki belirlemciliğiyle modernizm, görüldüğü coğrafyanın sahip olduğu siyasi durum ve ideoloji aracılığıyla farklı gözlemlenebilmektedir. Yaşayışlar ve düşünceler açısından karşıt kutuplarda yer alan iki devlet modernizmin çağı eline aldığı dönemde farklı şekillenmiş ve modernleşme sürecini farklı geçirmişlerdir. Kapitalizm ve sosyalizm çevresinde farklılık gösteren bu iki devlet bireyleri özneleştirme yolunda farklı politikalar gütmüş ve iki kutup da eleştirel açıdan incelenmiştir. ‘Cold War’ filmi örneğinde doğunun temsili Zula ve batının temsili Wiktor yer almak istedikleri kültür ve yaşayışta tutunamamıştır. Bahsedilen coğrafyanın siyasi koşulları filmde arada kalmışlık hissini oluşturmak amacıyla kullanılmaktadır. Habermas'ın modernizme bakışındaki ‘baskıcı fakat ilerleyici’ yorumu karakterlerin ait oldukları ve zıttı oldukları konularda hissettikleriyle özdeşleşmektedir. Geleneksel kültürden modern kültüre geçiş folklorik öğelerin sistematikleştirilmesi aracılığıyla anlatılır.

Giddens'in dört boyutlu modernizm yorumunda yer alan kavramlar filmin anlatısında görülmektedir. Batı'daki rekabet, kültürel öğelerin ve bireylerin metalaştırılması Zula'nın Paris'te yaşadıklarıyla açıklanabilmektedir. Doğudaki ideoloji tahakkümü, gözetim ve denetleme kavramlarının modern yaşayışta nasıl görüldüğünü gösterir. Wiktor ve Zula karakterleri iki ayrı bloğa ait bireyler olarak özneleştirme sürecine dahil olamamış ve sistem tarafından cezalandırılmış karakterlerdir.

Kaynakça

Bauman, Z. (2012) *Küreselleşme*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Berman, M. (2016) *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Best, S., Kellner, D. (2016) *Postmodern Teori: Eleştirel Soruşturmalar*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Giddens, A. (2010) *Kapitalizm ve Modern Sosyal Teori*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Giddens, A. (2010) *Modernite ve Bireysel Kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum*, İstanbul: Say Yayınları.

- Giddens, A. (2013) “Jürgen Habermas”, *Çağdaş Temel Kuramlar* (Der. Quentin Skinner). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Jameson, F. (2008) *Modernizm İdeolojisi*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Kırılmaz, H., Ayarçası, F. (2016) “Modernizm ve Postmodernizm Süreçlerinin Tüketim Kültürüne Yansımaları” *İnsan&İnsan, Cilt: 3, Sayı: 8*.
- Marx, K., Engels, F. (1992) *Alman İdeolojisi*, Ankara: Sol Yayınları.
- Marx, K., Engels, F. (2018) *Komünist Manifesto*, İstanbul: Can Yayınları.
- Önder Erol, P. (2016) “Modernite Projesinin Kökenleri, Dinamikleri ve Sonu”. *Sosyoloji Dergisi, Sayı: 33*.
- Ryan, M., Kellner, D. (2010) *Politik Kamera*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Suğur, S., Suğur, N. (2016) “Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Geçiş”.
- Yıldırım, M. (2009) “Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt:6 Sayı:2*.